

287517

А. КУПРИН

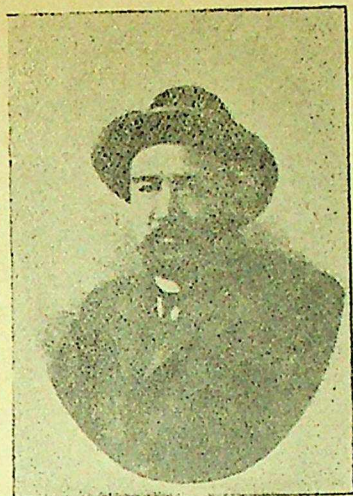
З А Н

Хальмг Госиздат
Элст—1940 джил

А. КУПРИН

З А Н

Зургуднь
А. МОГИЛЕВСКИН

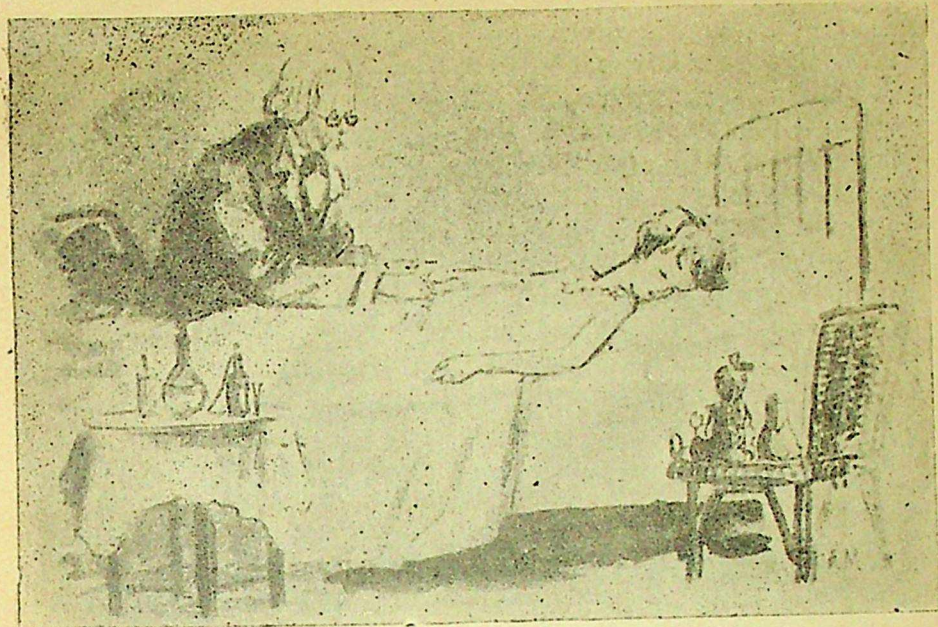
ХАЛЬМГ ГОСИЗДАТ
1940

НАУЧНАЯ
БИБЛИОТЕКА
при
Саргосуниверситете

287517

I.

Бички күүки шалтга бäänä. Эн күүкнүр Михаил Петрович гидг доктор өдр болгын ирнэ. Эн күүки тер докториг ик эртэр таньдг билэ. Тер доктор зәрмдән бийләри, таньдго хойр доктор дахулад ирнэ. Тедн күүкиг нургыннь деешән кегъад, элкинъ деешән кегъад эргүләд, чикән цогцднь наагъад чинънэд, нүднәннь зувкинъ сакәд хәләнә. Тиигдж хәләсн цагтан тедн чинртә бәәдл гаргъдж сүүкнцхәнә, теднә чирәннь болгъамджта бәәдл гарад, медгддго келәр хоорндан күүндцхәнә.

Тегәд доктормуд күүкнә өрәгъәс гарад, күүкнә экнь тедниг күләдж суусн гостиннүр орна. Амтин ах докторнь--өндр нургъта, буурл үстә, алтн очкитә,—күүкнә экд болгъамджтагъар болн уданар кесг үг келнә. Уудн сакәтә, күүкнә орн деерәс күүкнд цугъар үзгднә, цугъар сонъсгднә. Теднә үгин кесгинъ күүкн медхш, болв бийиннь тускар келджәхнь күүкнд ил медгднә. Экнь, цуцрсн болсн, уульсн-усвксн ик нүдәри докторур хәләнә. Амтин ах докторнь мендләд гархларн:

— Эрки гол болгъдж кехти — эн күүкиг эс уудалгън. Занънад сурсинь цугтнь күүцәтн,—гидж келнә.

— Ой, доктор, энтн төрүүц юм керглхш.

— Не, медджәхшв... гемтхәсн урд энүнд юн таасгддг бәәсинь ухалад санлтн... Наадгъас... әмтәхн юмс...

— Уга, уга, доктор, энтн төрүүц юм керглхш...

— Не тикләг ягъад болв чигн энүгиг сергәгъад-наадулдж үзтн... Не ююгъар болв чигн наадулдж-сергәдж үзтн. Кемр энүгиг инәлгъад, сергәгъад-наадулдж чадхла, тертн әмтин сән юмнь болх гидж үнн үгән өгчәнәв. Онгъдж медит, тана күүкитн, бәәдл-джиргъләр эс сонъмссарн гемтджәнә, нань юмн уга. Сударыня, менд бәәтн!

II

— Энъкр Надя минь, энъкр күүкм минь, чамд юмн кергтә бишй?—гидж экнь сурв.

— Уга, мама, нанд юмн төрүүц керглдджәхш.

— Чини наадгъасичн цугъараг орн деерчн тәвдж өгнәв, нааднч? Креслиц, дива, столик болн цә уудг аагъ-шангъ тәвхмн хоюрн. Наадгъас цә уух, орчлнъгин бәәд-линнь тускар, күүкдиннь эрүл-мендин тускар күүндихәх.

— Ханджанав, мама... Наадх дурм күрчәхш... Нанд уудьврта...

— Нә, сән, энъкр күүкм минь, наадгъас кергтә биш. Катиг эс гидж Женичкиг наар гихмн болвза? Чи теднд дурталмч.

— Кергтә биш, мама. Унәрә кергтә биш. Би юм төрүүц керглджәхшв. Нанд йир уудьвртә!

— Иднч, би чамд шоколад асрдж өгнәв.

Болв күүкн хәрү өгхш, сергмдж уга болсн нүдәрн потолокур чирмл уга хәләгъад бәәнә. Эн күүкнә юнчигн өвдхш, нам халун чигн уга. Болв эн күүкн өдр ирвәс улмар эцәд, муурад бәәнә. Терүнд ю кев чигн терүнд цугъар йилгъл уга, тегәд терүнд төрүүц юмн керго болна. Тиигәд дун-шун угагъар, гейюрсн бәәдл-тәгъәр өдрин дуусн, сөбөннь дуусн тагчг кевтнә. Эн күүкн зәрмдән нег өрәл част эрг-дург гинә, болв зүүдндн чигн намрин хур мет нег борнъху, ут, уудьвртә болсн юмн орна.

Күүкнә өрән гостинн талк үүдн тәәләтә цагт, гостинәс цааранднь—кабинетин үүдн тәәләтә цагт—күүкн эцкән үзнә. Эцкнь кабинетин нег булнъгас нег булнъгурнь шулугъар йовад, мел оныйдин тәмк татад бәәнә. Эцкнь зәрмдән күүкнәннн өрәгъур ирәд, орнанны захд суучкад, Надин көлиг аргъул илнә. Дакәд генткн босад, терзур одна. Эцкнь терзәр газаран хәләгъад ишкрн дуулна, болв ээмнь чичрннәд бәәнә. Тиигәд зогсджагъад, адгъмта болсар альчуран гаргъдж авад, хойр нүдән арччкад, уурлсн бәәдлтәгъәр кабинетурн йовдж одна. Эцкнь тиигәд кабинетурн одчкад, иигән-тиигән ишкмнәд йовад бәәнә, мел аман сулдхл уга тәмк татад бәәнә... Тәмкин утанд кабинетнь буднъгрсн көкрнъгү оный гарч одна.

III

Нег өрүн күүкн өмнкәсн невчк серглнъгәр, тинъгрәр серв. Күүкн зүүдндән нег юм үздж, болв туслнъ ямаран зүүдн орсинь төрүц тодлдж меддж чадхш, болгъамджтагъар болн уданар экиннн нүүдиг хәләв.

— Чамд юмн кергтә болвза?—гидж экнь сурна.

Болв күүкнь үзсн зүүдән тодлад—медәд, нуувчин юм келджәх метәр шимндәд:

— Мама... нанд... зан өгч болхй? Болв зуг цаасн деер зуратаг биш... Болхй?

— Юнъгад эс болх билә, күүкм минь, юнъгад эс болх билә, болх!

Экнь кабинетур одад, күүкмдн зан кергджәнә гидж келнә. Эцкнь мел түүг сонъсм бийәрн пальтогъан болн шляпан үмсдж авад, нег талгшан йовдж одв. Эцкнь йовад нег цөөкн час болчкад, үнтә, сәәхн наадгъа авсн хәрдж ирв. Тернь—ики бор зан, тер занн эврән бийнь толгъагъан болн сүүлән көндәнә, деернь улан эмәл бәәнә, эмәл деернь алтн палатк бәәнә, тер палатк дотрнь бичкихн гурвн күн сууна. Болв күүкн тер наадгъагъурн, потолок, эрс тал хәләдг юн чигн цугъар әдл гисн хәләцәр хәләгъад:

— Уга. Энтн төрүц тер биш. Би йосн, әмд зан кергджәнәв, энтн әмн уга,—гидж аргъул келв.

— Надя, чи хәләджәгъич, бидн үүнәнчн эрәсинь дугърулдж орксвдн, энчн мел әмд занла әдл болдж одх, —гидж эцкнй келнә.

Заниннь эрәсинь тұлкүрәр эргүлнә, тернь толгъагъан кәндәгъәд, сүүлән хүрүләд, кәлән өмәрәнднй тәвәд, стол деегүр өрвәд йовна. Эннь күүкнд төрүц тааста болджахш, хәрнь нам уудьврта болджана, болв зүгәр эцкән гундаш уган кергт күүкн аргъулхн:

— Энъкр папа, чамд би йир икәр, дегд икәр ханджанав. Иим соньн сәәхн наадгъа нань күүнд төрүц уга гидж би санджанав... Болв зүгәр... чи меднч... зерлг анъгуд бәәдг газруп авч оч, әмд зан үзүлх болдж ики эртәр нанд келлч... тегәд нег чигн авч одсн угач, —гидж өрвдж келв.

— Энъкр күүкм минь, сонъслчн, терүг күңәддж болшгогъинь медхнчн. Занчн әвртә ик юмн, потолокд күрәд бәәхмн, терчн нам мана герин өрәст багтш угалм... Дәкәд болхлаг би түүг альдас олдж авхв.

— Папа, нанд тиим мел икнй чигн кергтә биш... Бичкн чигн болг, зуг әмдиг асрдж өгич. Нам ядхдан иимиг чигн... занин бичкн күүкинй чигн.

— Энъкр күүкм минь, чининнь төлә, ю болв чигн кех санатав, болв үнүгичн чадш угав. Энчн: папа тенъгрәс нар авч ас, —гиснлә әдл болдж бәәнә.

Күүкн гунддж инәмслнә.

— Папа, чи ягъсн оньг угавч. Нар авч болш угаг би медхшй, терчн шатадж оркхмнлм. Сариг чигн авч болш уга. Уга, нанд зан... әмд бичкн зан кергтә.

Тегәд күүкн нүдән аргъул анәд, шимнәд келнә:

— Би цуцрад бәәвв... Папа, буругъим тәвддж ас...

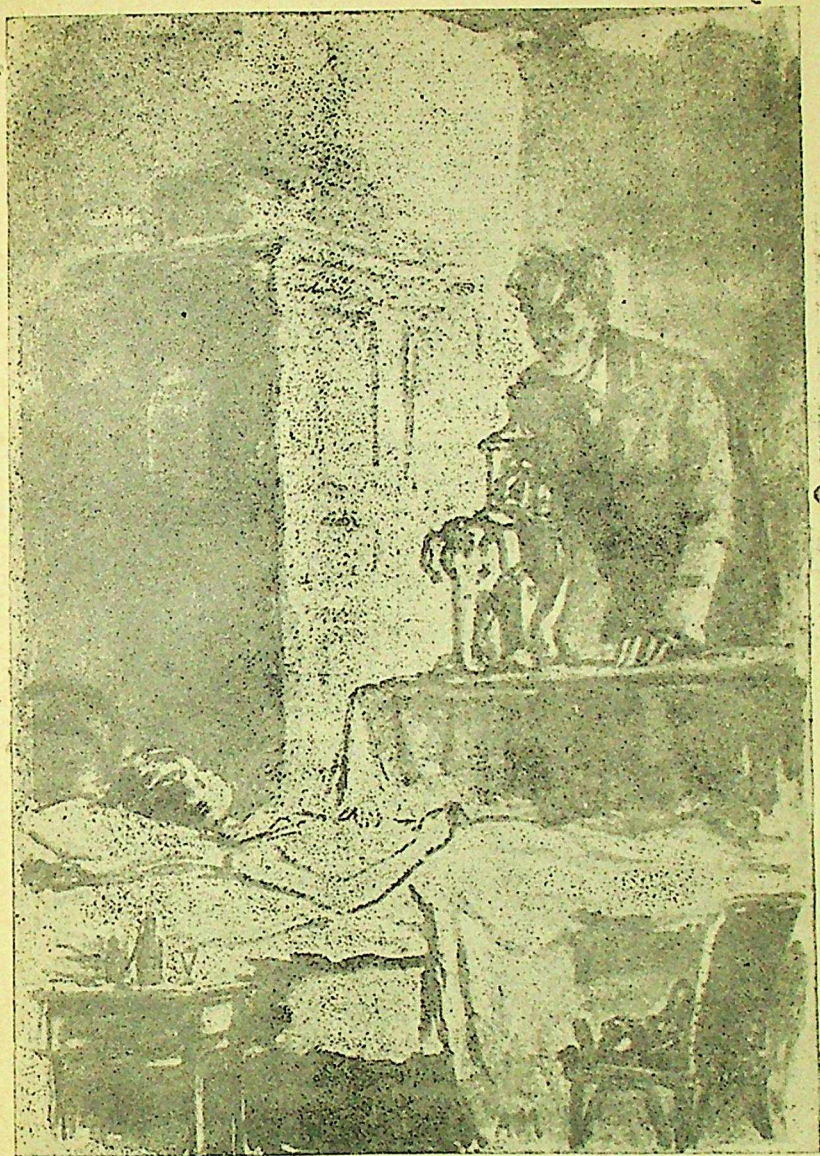
Эцкнй үсән үмтәгъәд, кабинетүрн гүүддж одв. Тендән нег булнъгаснй нег булнъгурнй шулу-шулугъар ишкннәд йовднйв. Тигджәгъәд, күңс татад уга папиросан уурта болсар пол деер хайчкад (иигәд пол деер хайсндан мамас оньдин уурлулад гардмн):

— Ольга! Пальто ас, шляп ас! —гигъәд горничн тал хәәкрв.

Өмнәснй гергнй зөрлцәд гарч ирв.

— Саша, альдаран йовджанач? —гидж гергнй сурв. Пальтоннй товчан товчлн бәәддж күнд болсар шуукрчкад:

Өрл час болад папа унтā
сāхн наадгъата хāрдж ирв.

— Машенька, альдаран очахан эврән меджәхшв...
Болв зуг эндр асхлад герүрн, нааран амд зан үнәртән авч
ирн гиджәх кевтәв.

Гергнь алнәгтрдж, аәсәр хәләв.

— Энәкр иньг минь, чи эрүлйч? Толгъачн өвчәхшй?
Эндр муугъар унтсн болвзач.

— Би төрүц унтсн уга биләв. Адрджавзач гидж
сурхар бәәхичн би меджәнәв. Ода деерән адрад угав.
Менд бәәцхәтн. Аяртан цугъар ил медгдх,—гидж уурта
болсар хәрү өгв.

Газак үүдән ардан чангъгур хаачкад, уга болдж
одв.

IV

Хойр час болад, зверинцд, түрүн эрәдтнь сууна,
сургульта ангуд эзнәннь келсәр кесг олн ааль гаргъ-
джахиг тер хәләджәнә. Ухата нохас гәрәдлдәд, тоглыл-
дад, музыкин айсар бииләд, дуулад, картогъар кесн ик
үзгүдиг ниилүләд, үгмүд кегъад бәәнә. Зәрмнь улан
майгта, зәрмнь көк шалврта сар-мөчд канатар йовллад,
ик пуделиг ундж авад, йовллад бәәцхәнә. Маш ик күрнъ
арслингуд шатджах обручс заагур гәрәдлднә, эв уга
тюлень пистолетәр хана. Сүл талагъурнь занмудиг гар-
гъад авч ирв. Гурвн зан: негнь ик, хойрнь йир бичкн,
болв тер бийснь мөрнәс эсго өндр. Хәләхд тиим эв уга
болн күнд адусд, нам йир әвтә-довта күүнә бийнь
кедж чадш уга, хамгин дашката фокусмуд кецхәнә. Нег
үлү тер ик заннь гатлу сәәнәр кенә. Тер заннь түрүләд
ардк хойр көләрн зогсна, сууна, көлән деешән кегъад
толгъагъарн зогсна, модн бутылкс деегур йовна, картон-
кар кесн дегтрин халхсиг хонъшарарн неждәдәр сәкнә,
аш сүүлднъ столин өөр суугъад, салфетк зүүгъад, сән
сургъмджта көвүн мет үдин хот ууна.

Үзүлдж гәәхүллгън төгсв. Гәәхджәсн улс тарад хәр-
цхәв. Зверинецин эзн—таргън немшүр Надин эцк өördв.
Эзн, харгъагъар кесн хашан цаад бийд амдан ик сигар
зуусн зогсджана.

— Буругъим тәвдж өгтн. Нег баахн зуурд эврәннь
занан манагур тәвдж чадшгойт?—гидж Надин эцк келв.

Немш нам алнь болад, нүдән икдүләд, аман анъгъах-лань, амнднь бääсн сигарнь газрт ундж одв. Окägгяд газрас сигаран авад, хәрү амнурн дүрн:

— Тавтн? Заниг? Герүртний? Та ю келджәхити би медджәхшв,—гидж келв.

Немшин нүдәр шинджлхлә, толгъатн өвчәхшй гидж Надин эцкәс бас сурхар бääхнь медгднә... Болв Надин эцкнь адгъмта болсар цәәлгъдж келдж өгв: бääсн ганцхн күүкм—Надъм нег соньн акад гемәр гемтв, нам ямаран геминь докторин бийнь сән медхш. Бүкл сара хонгин туршарт орндан кевтнә, өдр ирвәс улм-улмар эцәд, муурад, чинә алдад бәәнә, юм төрүц керглхш, уудәд, тиигәд бәәнә. Доктор келхләрн, сергәггяд наадултн гинә, болв бийнь юм төрүц керглхш. Сурсинь цугъарагъинь күцәтн гидж доктор келнә, болв бийнь юмнд төрүц дурлхш. Амд зан үзнәв гидж эндр келв. Занан тәвдж болдг эв мел угай? гидж келв.

Тегәд немшин пальтон товчас бәрджәггяд чичрнәнсн дуугъар:

— Сонъсит... мини күүкм эдгх гидж би ицдјәнәв. Болв... зүгәр... гемнь гем болад күүкм генткн үкдж одхлаг?... Күүкнәннь сүл сурвриг, амдин джиргълиннь сүл сурвриг би күцәсн угав гих ухан үкн-үктлм толгъагъасм гарш угалм,—минь түүг санитар!..—гидж деернь немдж келв.

Немш меркисн бәәдл гарггяд, зүн күмсгән чигчәггярн мааджад, уха тунъгъасн бәәдл гарггяджаггяд:

— Тегәд күүкнтн кедүтәв?—гидж сурв.

— Зургъата.

— Тиим... Мини Лиза бас зургъата... Болв, та меджәнт, этн ик үнтә болдж гарх. Заниг сөөггяр авч одад, манъгъдуртнь сөөггяр хәрү авч ирлггәтә. Одрәр авч йовдж болшго. Амтн хурлдад, нег дашкан болх... Тегәд би нег бүкл өдрән үрәдјәнәв, тер гаругъим та даахмн болхговт.

— Тиим боллго, дааджанав... тер тускарн бичә зовтн.

— Дәкәд болхлаг: нег зан нег герүр авч одхд полиций зөвшәрхй?

— Зөв өгх. Тер тускинь бийм кенәв.

— Дакәд нег сурвр: тана геринтн эзн герүртн зан орулхд зөвшәрхй?

— Зөвшәрх. Герин эзн би бийм.

— А-а. Тиим болхлаг улмар сән. Дакәд нег сурвр: кедүдгч этажд бәәдвт?

— Хойрдгч.

— Эх... Энтн сән болджахш... гертн өргн давшур, өндр ора, у өрә, өргн үүдн, бат пол бәәнү? Тер юнъгад гихлэг мини Томми өндртән гурвн аршм болн дөрвн вершок, утдан тавн дундур аршм. Дакәд болхлаг, күнд-дән зун арвн хойр пуд татдмн.

Надин эцк нег баахн зуур ухагъан тунъгъаджагъад:

— Та меджәнт? Ода мана тал одад, цугъараг хоюрн хәләгъад—шинджлхмн. Кемр кергтә болхлаг, үүдинь өргдүлх заквр өгнәв.

— Йир сән!—гигъад зверинецин эзн зөвтнъ багтв.

V

Сөнъ заниг гемтә күүкнүр гиичлүлдж авч йовц-хана.

Цагъан попонта (тохмта) зан уульнцин тал-дунда-гъур, толгагъан занад, хонъшаран эвкдж хурагъад эс гидж сунъгъад, тоомсрта кевәр алхлад йовна. Асхн ора болв чигн, кесг олн күн төгәлнъднъ хурв. Болв зан теднүр онъган өгч йовхш: зверинецд өдр болгън кесг зун кү тер үзнә. Зуг нег дакдж тер невчк уурлв.

Уульнцин нег көвүн мел көлиннъ өөрнъ одчкад, аман анъгъадж йовсн улсин зог гаргъдж, кесг ааль гаргъв.

Тиикләнь зан хонъшаран көвүнә шляпиг аргъул шүүрч авад, хаджудан бәәсн забор деегүр шивчкв.

Тер әмтн дунд городской йовчкад:

— Зергс, тарцхахитн таанрас сурджанав. Юн үүнд тиим сонън юмн бәәнә? Нам эн улст алнъ болджанав! Амд зан газа уульницд үзәд уга әмтс мет.

Герүр өөрдәд ирв. Шатин үүдд, занин йовх хаал-гъла әдләр, цуг үүдд столовой күртл делгәтә, тиигдж тәәлхин кергт үүднә төдг төмриг алхар цокдж гаргъх кергтә болсмн.

Болв шатин өөр ирчкэд, зан үүмэд, йовдж өгл уга күлглэв.

— Джилвинь күргх нег юм өгх кергтэ... Амтэхн булк эс гидж талдан нег юм өгх кергтэ... Не... Томми... Э-э-э... Томми!—гидж немш келв.

Надин эцк гүүдж гарад, өөр шидрэн бääсн буулч-нур одад ик, төгрг фисташков торг авч ирв. Зан түү-гинь картонн коробктагъинь зальгчкхар седв, болв немш дөрвнэ кеснэ негхи хүвинь өгв. Томми тортиг таасад, дākād хойрдгч кусгинь авхар хонъшаран өргв. Болв немш түүнās керсү бāадж. Тер дурлсн хотинь гартан бārād, давшуарар деешāн давшад гарад йовв, зан хоботан өргчкэд, чикāн сертāлгъчкэд ардаснь дахад йовв. Плошадк деер Томми хойрдгч порцан авв.

Тер метār заниг столовоюр авч ирв. Эртārнь столовиг зāанрүлād бāасн мебелинь кевтнь гаргъад, зōвār зузанар солом делгчклā... Полла эрāsār эрчксн тōөлгās заниг кōлāsнь уйчкв. Уүнā өмннь шин капуст, морковь, реп тāvв. Немш занин өөр, диван деер кевтв. Шам унт-рагдв, цугъар кевтād унтхав.

VI

Күүкн манъгъдуртнь өрүн өрлā серād, хамгин түрүн болгъдж:

— Зан альд бāанā? Зан ирлү?—гидж сурв.

— Ирв, болв зуг Надя босад нūr-гаран угъагъад өндг идād, халун үс уугъад иртхā,—гидж зан келлā гидж экнь келв.

— Тегād терчн сāнй?

— Сāн. Күүкм хотан идчк. Бидн ода түүнūr одхмн.

— Тегād терчн инādтāй?

— Невчк инādтā. Дулан кофтан үмс.

Өндгāн цастин зуур идād, үсāн уудж оркв. Урднь, бичкндāн, йовдж чаддго цагтан суудж йовджасн бичкн тергн деернь Надиг суулгъдж авад, столовоюр авад йовв.

Зургт үзхлārн Надин сандгас зан эсго ик бāадж. Өндртāн үүднās арвлж уга маштг, утдан болхлаг столо-войин өрāлинь эзджāнā. Арснь кōрджисн зузан болчкад.

ик-ик хурнаста. Кӧлмӱднӱ ик бахис мет бӱдӱн. Ӱзӱр-
тӱн савӱр болсн юмта ут сӱӱлтӱ. Толгъань ик-ик шишк-
тӱ. Халвасн ик чикнӱ доргшан шавшад бӱӱнӱ. Нӱднӱ
йир бичкн, болв ухата, таалта ӧнӱгтӱ. Соянӱ экцлӱтӱ.
Хонъшарнӱ мел ут могъан бӱӱдлтӱ, ӱзӱртнӱ хамрин
хойр нӱкн бӱӱнӱ, тер хойр нукн хоорнднӱ кӧндрӱд
бӱӱдг гелдглзсн хургън бӱӱнӱ. Кемр хонъшаран кевтнӱ
сунӱгъад оркхла терзд кӱрм ут.

Кӱӱкн тӧрӱц аӱджӱхш. Адусна маш ик ургъцарнӱ
кӱӱкн невчк алнӱболв. Надин няня арвн зургъата Польк
икӱр аӱмсдж чишкв.

Занин эзн немш бичкн тергнӱрнӱ ӧӧрддж ирӱд:

— Кӱӱкн, сӱн хонвт. Бичӱ аӱтн. Томми йир сӱн,
бичкн кӱӱкдт йир дурта.

Кӱӱкн немшт цӱӱсн гаран ӧгӱд:

— Менд бӱнт. Та ямаран бӱӱнӱт? Би тӧрӱц аӱджӱ-
хшв. Ӱӱнӱ нернӱ кемб?—гив.

— Томми.

— Томми, менд бӱнт,—гидж сурн кӱӱкн толгъагъан
гекв. Зан дегд ик болсна учрар кӱӱкн заниг чи гидж келдж-
ӱхш. Та гидж келнӱ.—Та сӧӧнӱ ягъдж унтвт?—гидж сурв.

Кӱӱкн гаран занур ӧгв. Зан кӱӱкнӱ гариг аргъулхн
авад, кӧндрӱд бӱӱдг кӱчтӱ хургъарн кӱӱкнӱ нӱрхн гариг
атхв. Тиигӱд гаринӱ атххларн Михаил Петрович,
докторас джӧӧлнӱр кенӱ. Тиигхлӱрн зан толгагъан зӱӱлнӱ
бичкихин нӱдднӱ инӱджӱх метӱр уутърдж одна.

— Энтн цугъараг меддг кевтӱ?—гидж кӱӱкн сурв.

— Тим, кӱӱкн, мел цугъараг меднӱ.

— Зуг ӱг келхшӱ?

— Тим, ӱг келхш. Та медджӱнт, танла ӱдл им
бичкн кӱӱкн нанд бас бӱӱнӱ. Нернӱ Лиза. Томми тӱӱнлӱ
йир ик таарта бӱӱнӱ.

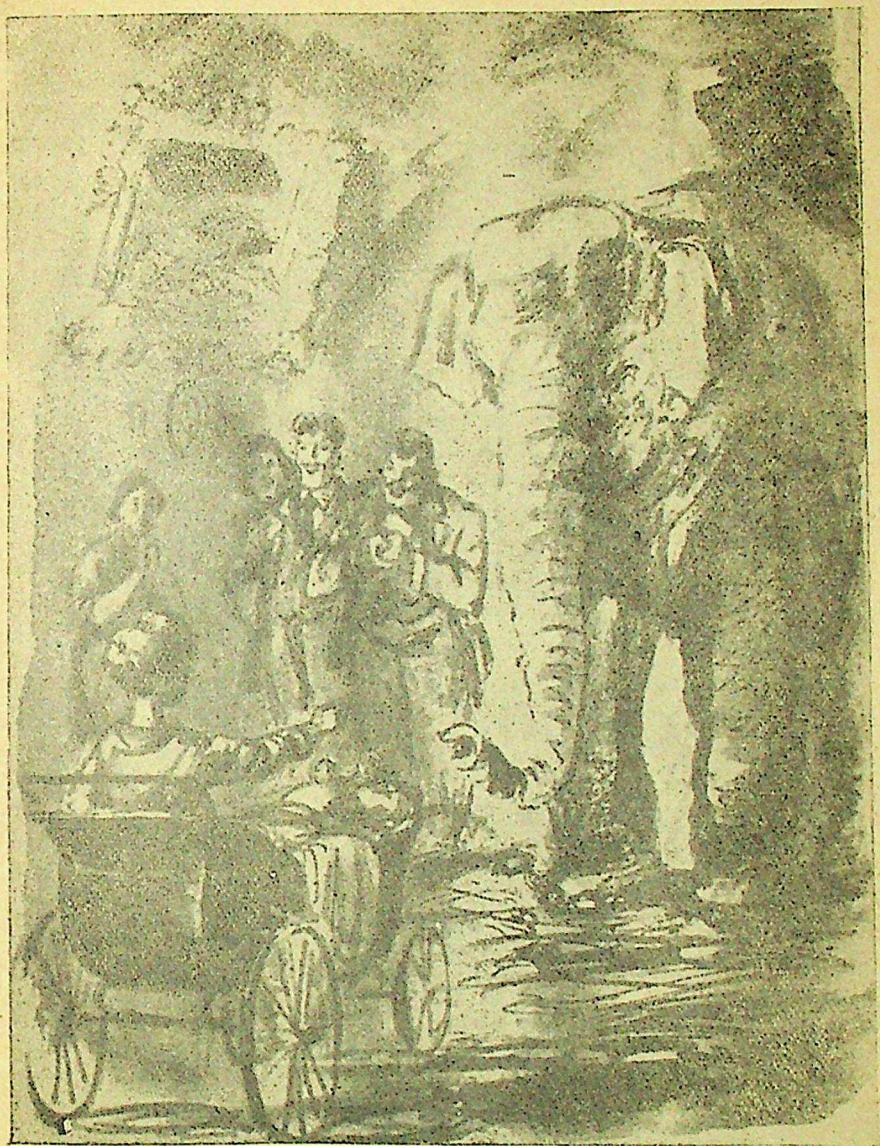
— Та Томми цӱ улт?—гидж кӱӱкн занас сурна.

Зан дӱкӱд хонъшаран ӧргӱд кӱӱкнӱ чирӱгъӱр ӱлӱнӱ,
тер киигъиннӱ шӱрӱнд кӱӱкнӱ ӱсн иигӱн-тиигӱн ӱргднӱ.

Надя гочкнад инӱгъӱд, альхан ташад бӱӱв. Немш
лугшад инӱгъӱд бӱӱнӱ.

Эзн немшнӱ занлагъан ӱдл ӧнӱгтӱ болсн ик, бӧдӱн болн
цагъан саната болсн тим. Наяд эн хойр хоорндан ӱдл дӱр-
стӱ болдж медднӱ. Эн хойр элгн болвза?—гидж санв.

—Менд, Томми, —гидж күүкн келв.

— Уга, күүкн энчи цä ууси уга. Болв энчи шикртä уусиг икär дурлдж уудми. Булкд бас дурта.

Поднос деер булкс авч ирв. Күүкн заниг гиич кев. Зан булкиг эвтä болсар шүүрч авад, хонъшаран матилгъад, тер булкиг толгъа доран нег тал ик холд дүрчкнä, гурвн öнцгтä болси инäдтä бäädлтä урлнь кöндриä. Булк хагсу махмудла харгъад гарси äнь шур-шур гигъад сонъсгдна. Томми хойрдгч, гурвдгч, дөрвдгч, тавдгч булксинь тер метärн идäд бääv, ханджанав гих темдг гаргъад толгъагъан гекäд бäәнä, хандж байслгънднь хойр нүднь улмар цааран уутърси бäädлтä. Күүкн байрта болсар гöчкнад бäәнä.

Булксинь цугъараг иддж оркхлань Надя занд эврäннь наадгъасан үзүлнä:

Томми, хäläгъит, эн ке сäähн хувцта наадгъа— Соня Энтн йир сән, болв баахн занъта, шöл уудж öгхш. А эннь—Наташа, Сонин күүкн Наташа сургъуль эклäд сурчана, үзгүдиг нургълдж цугъараг меднä. Эннь болхла— Матрешка. Эннь мини түрүн болдж авси наадгъа. Хäläгъит хамр уга, толгъань чигн наалгъата, үси төрүц уга. Болв зүгär кöгши эмгиг гертäси кöөдж болшголм. Тиим биши Томми? Энтн урднь Сонин эк билä, ода мана кухарк болдж бäәнä. Не иигäd надий, Томми: та эцк болтн, би эк болсв, а эдн мана күүкд болг.

Томми зöвтä гив. Зан инäгъад, Мартешкин күзүнäснь авад амнурнкев. Болв эн нär кеджәнä. Аргул джädжджагъад, түүгән күүкнä öвр деер хärү тävчкв, зүгär баахнар норгъад үмглдүлчкдж.

Дäкäд Надя ик дегтр авад зургуд үзүлäd:

— Эннь мөрн, эннь канарейк, эннь бу... Эннь шовута клетк, эннь суулгъ, нүр үздг, беш, күрз, хар керä.. А эннь, хälälтн, эннь зан. Төрүц äдл биш. Томми, ним бичкн зан бас бäädв?

Иим бичкн зан газр деер бäädми биш гих бäädл Томми үзүлв. Нам тер зургнь түнд таасгдси уга. Зан хургъарн дегтрин захас чимкäд страниц сäкв.

Удин хот уух цаг болв, болв күүкн занасн заагрдж гачр öгл уга бäägъад бääv. Немш ирдж нöкд болв.

— Нанд зöвшäрит, би эвинь олсв. Эднтн хамдан хотан уг.

Немш заниг су гив. Зан сонъсад суув. Заниг суух-

лаг герин пол ширджнънад, шкафд бääсн савмуд шар-
джнънад, дор этажд бääсн улсин потолокин штукатуркс
хуурад унад бääв. Занин öмннь туслцад күүкн суув.
Хоорнднь стол тавв. Занин күзүнд скатерт боов, тегäd
шин үүрмүд эклäд хотан ууцхав. Такан махар кесн шөл
болн котлет күүкн уудж, идджәнä, а заннь оln зүсн
темс болн салат иднä. Күүкнд бичкикн рюмктä херес
(чагър) öгцхäv, занд ромта стакан бүлән ус. Зан ик
дуртагъар тер ундинь хонъшарарн мискäс татад авад
уув. Эдн дарунь äмтähн хот авцхав: күүкнд—нег аагъ
какао, занд—янъгъгар кесн öрäl торт öгв. Күүкнä эцктä
хоюрн немш тер занла äдл тним ик талмджтагъар гос-
тиннийд пиво уудж сууцхана, болв түүнäs икär ууна.

Удин хотин хөөн күүкнä эцкин танъл-үзлмүд ирц-
хäv: эдниг герүр күцс орад уга бääтлнь, занин тускар
келдж, бичä ääцхätн гидж саглулна. Түрүн авгтан тедн
иткцхähш, хөөннь Томмиг нүдärн үзхлärн үүднүр шах-
лдад одцхана.

— Бичä ääцхätн, энти номгън юмн! — гидж күүкн
теднд келнä.

Болв танъл-үзлмүднь адгъмта болсар гостиннүр орад,
тендән тавн минут чигн сул уга йовдж одна.

Асхн болв. Ора болдж одв. Күүкнд унтх кергтä.
Болв күүкиг занас хооран заагдж болхш. Надя занин
өөр үрглäd бääнä, тегäd терүгиг нөөрмүгъар öрэгъүрннь
авч одцхав. Нам хувцан ягъдж тääлджähиг Надя сонъс-
сн уга.

Тер сөнъ Надя нөөртән Томмид одсн болад, кесг
күүкд, кесг бичкн занин күүкд теднд бääсн болад зүүдлв.
Тер сөнъ зверинец тал авч одсн занд бас зүүдн орад,
ökär бичкн күүкн öмннь үзгдäd бääв. Дäкäd воротан
чигä ик кемджätä, янъгъгин, фисташкин тортс бас зү-
үднднь орв...

Öрүнднь күүкн, урднь эрүл цагтан босдгларн äдлär,
сергльнъгар байртагъар серäd, адгъмта болсар болн чанъ-
гъур.

—Û-c-e! — гигъäd күлädж ядсн болдж гер дүүргäd
хääкрв.

Эн дуугъинь сонъссн экнь байртагъар адгъв.

Болв күүкн үүнд öцклдүркиннь тускар санчкад:

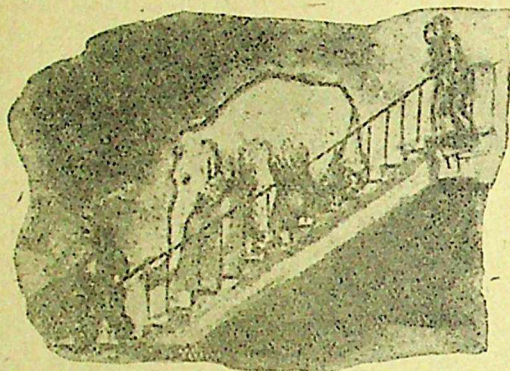
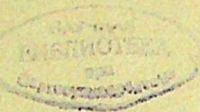

— Зан ягъла? — гидж сурв.

Кергтӓ болад зан хӓрдж одв, тӓнд чигн бичкн кӓӓкд
бӓӓдгдж, теднинь эк уга бас ӓлдӓдж болшго, эдгхлӓрн
бийӓрн гиичлдж иртхӓ гидж сурв гидж ; Надьд келтн
гидж зан сурла,—гидж кӓӓкнд келдж ӓгв.

— Намаг ода тӓрӓц эдгчкв гидж Томмид келтн! —
гидж кӓӓкн сурв.

287517

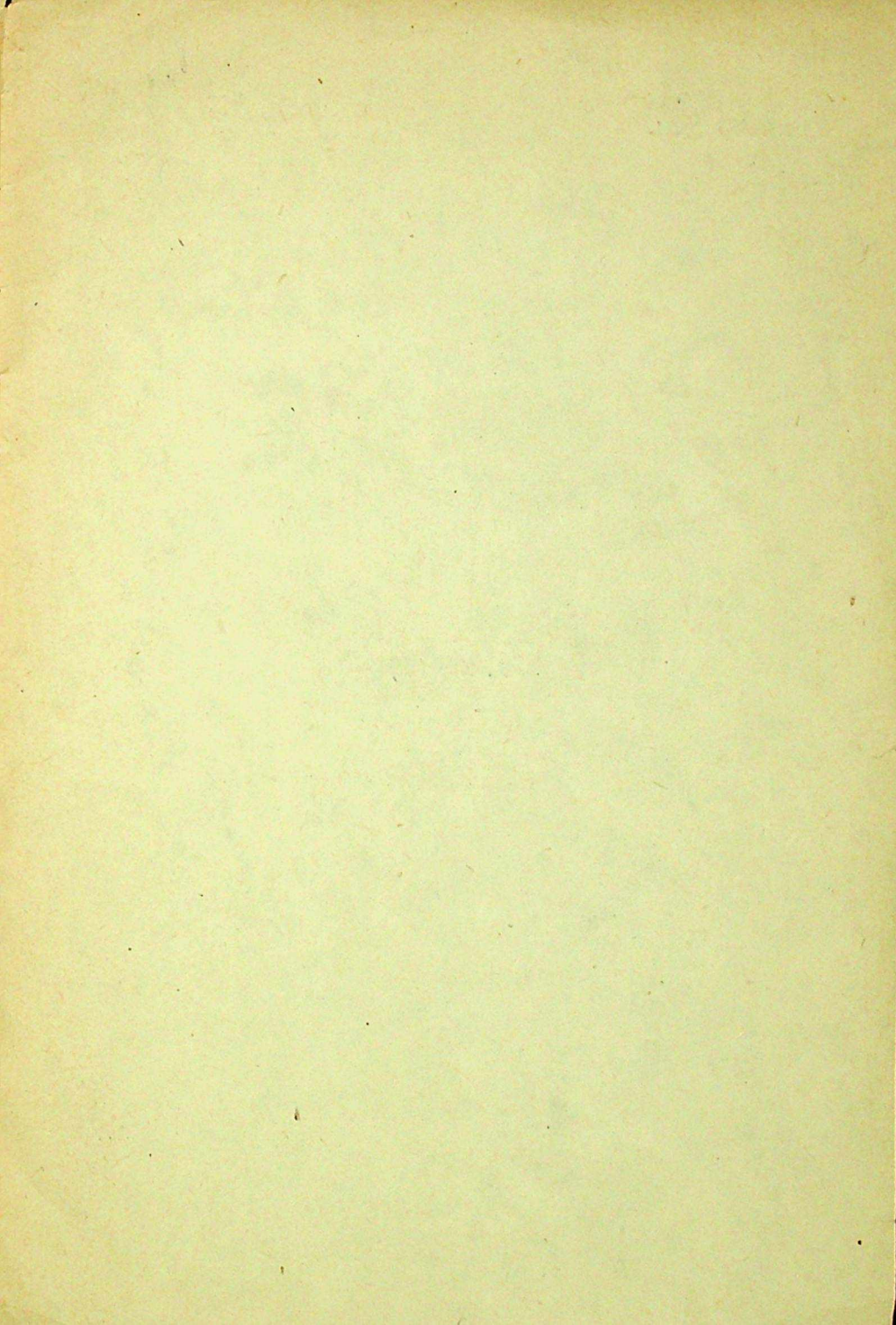

Редактор перевода М. Хаглышев
Корректор Н. Эрдниев.

Сдано в набор 15 февраля 1940 г. Подписано к печати 26 марта 1940 г.
Колич. п-л.—1. Колич. знаков в печ. листе—34.944. Тираж 3150. Заказ № 2640.
* Формат бумаги 62×90¹/₁₆. Уполи. Главлита Н. Ч.—№ 929

Типография № 1 НКМ11 г. Элиста

Уянь 30 ден.

21501

А. КУПРИН.

С Л О Н

На калмыцком языке.